1986
ژىل
ئوكتەبر
№20(238)

باھاسى
2 تىيىن

ياشىسۇن ئازاتلىق، دوستلۇق ۋەتىنى
تەڭلىككە يول ئاچقان سوۋېتلەر ئېلى!

بىزنىڭ ۋەتەن

چەت ئەللەردىكى ۋەتەنداشلار
بىلەن مەدەنىي ئالاقە باغلاش
قازاق «ۋەتەن» جەمئىيىتىنىڭ
گېزىتى

گېزىت 1976- ژىلى دېكابىردىن چىقىۋاتىدۇ.

م.س.گورباچېۋنىڭ سوۋېت تېلېۋىزىيەسى ئارقىلىق سۆزلىگەن نۇتقىدىن

ئىسلاندىيەنىڭ پايتەختى رېيكياۋىكتا ئۆتكەن ئۇچرىشىشتىن كېيىن كپسس مەركىزىي كومىتېتىنىڭ باش سېكرېتارى م. س. گورباچېۋ سوۋېت تېلېۋىزىيەسى ئارقىلىق نۇتۇق سۆزلىدى. تۆۋەندە مەزكۇر نۇتۇقتىن ئۈزۈندە ئېلان قىلدۇق.

... مۇزاكىرىلەر ئۈستىلىگە چوڭ چارىلەرنىڭ پۈتۈن سۈرۈك پاكېتى قويۇلدى، ئۇلار، ئەگەر قوبۇل قىلىنىدىغان بولسا، ئىنسانىيەت ھاياتىدا يېڭى دەۋرنى- يادروسىز دەۋرنى باشلاش ئاساسىنى سېلىپ بەرگەن بولار ئىدى. دۇنياۋى ۋەزىيەتتىكى تۈپ- ئاساسىي بۇرۇلۇشنىڭ ماھىيىتى ئەينە شۇنىڭدىن ئىبارەت، ئۇنىڭ ئىمكانىيىتى روشەن ۋە رېال بولدى. گەپ، سقچ1-، سقچ2- (ستراتېگىيەلىك قۇراللارنى چەكلەش- 1- ۋە 2-) شەرتنامىلىرى ۋە باشقىلىرىدا بولغىنىدەك، پەقەت يادرو قۇراللىرىنى چەكلەش توغرىلىقلا ئەمەس، بەلكى يادرو قۇراللىرىنى نىسبەتەن قىسقا مۇددەتتە يوقىتىش توغرىلىق بولدى.

دەسلەپكى تەكلىپ ستراتېگىيەلىك ھۇجۇمكارلىق قۇراللىغا مۇناسىۋەتلىك بولدى. مەن ئۇنى دەسلەپكى بەش ژىل داۋامىدا 50 پروتسېنت قىسقارتىشقا تەييار ئىكەنلىگىمىز توغرىلىق بىلدۈردۈم. ئۇنىڭ ئۈستىگە ستراتېگىيەلىك قۇرال يەردە، سۇدا ۋە ھاۋادا ئىككى ھەسسە قىسقارتىلىشى لازىم ئىدى. كېلىشىشنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن بىز تېررىتورىيەمىزگە يېتىدىغان ئامېرىكىنىڭ ئوتتۇرا مۇساپە راكېتىلىرىنى ۋە ئامېرىكىنىڭ ئالدىنقى سەپكە جايلاشقان ۋاستىلىرىنى ستراتېگىيەلىك باراۋەرلەشتۈرۈشكە قوشۇش توغرىلىق ئۆزىمىزنىڭ ئىلگەركى تەلەپلىرىمىزنى ئېلىپ تاشلاپ، چوڭ يېنىكچىلىك قىلدۇق. بىزنىڭ ئېغىر راكېتىلىرىمىز بويىچىمۇ ئاقش نىڭ تەشۋىشىنىمۇ ھېساپقا ئېلىشقا تەييار بولدۇق. بىز ستراتېگىيەلىك قۇرال توغرىلىق تەكلىپنى، بىزنىڭ موشۇ ژىلى 15- يانۋاردا تەكلىپ قىلغىنىمىزدەك، ئۇنى تولۇق يوقىتىش كونتېكستىدا قاراپ چىقتۇق.

بىزنىڭ ئىككىنچى تەكلىۋىمىز ئوتتۇرا مۇساپە راكېتىلىرىغا مۇناسىۋەتلىك بولدى. مەن پرېزىدېنتقا يېۋروپىدا بۇ كلاسستىكى سوۋېت ۋە ئامېرىكا راكېتىلىرىنى تولۇق يوقىتىشنى تەكلىپ قىلدىم. شۇنىڭ ئۆزىدە بىز بۇنىڭدىنمۇ چوڭ يېنىكچىلىك قىلىپ، بىزنىڭ ئىلگەركى پوزىتسىيەمىزدىن پەرىق قىلغان ھالدا، ئۇلۇق برىتانىيە بىلەن فرانسىيەنىڭ راكېتا- يادرو قۇراللىرى ھېساپقا ئېلىنماسلىغى لازىم، دەپ بىلدۈردۇق. بىز يېۋروپىدا ۋەزىيەتنى يېنىكلىتىش يولىنى تازىلاش، يېۋروپا خەلىقلىرىنى يادرو ھالاكىتى ئالدىدىكى قورقۇنۇچتىن قۇتۇلدۇرۇش، ئاندىن كېيىن بولسا ئېرى قاراپ- پۈتكۈل يادرو قۇراللىرىنى يوقىتىشقا قاراپ ئىلگىرىلەش زۆرۈرىيىتىگە ئاساسلاندۇق. كېلىشىسىلەركى بۇمۇ شۇنداقلا بىز تەرىپىمىزدىن تاشلانغان جۈرئەتلىك قەدەمدۇر.

مەن دەسلەپكى سوھبەت ئۆزىدىلا پرېزىدېنت ئالدىغا قويغان ۋە بىزنىڭ تەكلىپلىرىمىزنىڭ تۈركۈمىگە ئورگانىكلىق رەۋىشتە كىرگەن **ئۈچىنچى مەسىلە،- بۇ راكېتىغا قاراشى مۇداپىئە- رىقىم بويىچە شەرتنامە ۋە يادرو سىناقلىرىنى مەنئىي قىلىش توغرىلىق شەرتنامىدۇر.** بىزنىڭ بۇنىڭغا كۆز قارىشىمىز مۇنداق: بىز يادرو قۇراللىرىنى خېلە قىسقارتىش ۋە نىسبەتەن قىسقا مۇددەتتە ئۇنى يوقىتىش باشلىنىدىغان چاغدىكى تامامەن يېڭى ۋەزىيەتكە قەدەم تاشلاۋاتقانلىقتىن، ئۆزىمىزنى ھەر قانداق تەسادىپىي ئەھۋاللاردىن خوۋۇپسىزلاندۇرۇشىمىز زۆرۈر. گەپ موشۇ كەمگىچە بىزنىڭ ئېلىمىز مۇداپىئەسىنىڭ ئاساسىنى تەشكىل قىلىۋاتقان قۇرال توغرىلىق كېتىپ بارىدۇ. شۇڭلاشقا قۇراللىسىزلىنىش داۋامىدا باراۋەرلىكنى بۇزۇشى مۇمكىن بولغان بارلىق نەرسىلەرنى يوقىتىش، ھەربىي ئۈستۈنلۈكنى تەمىنلەيدىغان يېڭى تىپتىكى قۇرالنى بەرپا قىلىشنىڭ ھەر قانداق ئىمكانىيىتىنى يوقىتىش كېرەك. بىز مۇنداق پوزىتسىيەنى تامامەن قانۇنىي ۋە مەنتىقىي دەپ ھېساپلايمىز.

... بىز ئۇنىڭغا جاۋاۋەن پرېزىدېنت رېيگاندىن ئېنىق جەنۋە بويىچە ۋە ئۇنىڭ كوپچىلىك ئالدىدىكى سۆزلىرى بويىچە ياخشى تونۇش مۇلاھىزىلەرنى: ستراتېگىيەلىك مۇداپىئە تەشەببۇسى- بۇ مۇداپىئە سىستېمىسى؛ ئەگەر بىز يادرو قۇراللىرىنى يوقىتىدىغان بولساق، ئۇ چاغدا بىز يادرو قۇرالى قولىغا چۈشۈشى مۇمكىن بولغان قانداقتۇ بىر ئەقىلسىزدىن قانداق قىلىپ ئۆزىمىزنى ھىمايە قىلالايمىز؛ ئۇ بىز بىلەن ستراتېگىيەلىك مۇداپىئە تەشەببۇسى بويىچە ئىشلارنىڭ نەتىجىلىرىنى ئورتاقلىشىشقا تەييار ئىكەنلىگى توغرىلىق مۇلاھىزىلەرنى ياڭلىۋاشتىن ئاڭلىدۇق. بۇ ئاخىرقى پىكىرگە مەن مۇنداق دېدىم: جانابىي پرېزىدېنت، سىزنىڭ بۇ ئىدىيەڭىزنى،- سىلەر بىز بىلەن ستراتېگىيەلىك مۇداپىئە تەشەببۇسى بويىچە ئىشلارنىڭ نەتىجىلىرى بىلەن ئورتاقلىشىدىغان شۇلار توغرىلىق ئىدىيەنى جىددىي قوبۇل قىلالمايمەن. سىلەر ھازىر ھەتتا بىز بىلەن نېفت جابدۇقلىرى ياكى سۈت زاۋۇتلىرى ئۈچۈن بەلگۈلەنگەن جابدۇقلار بىلەن ئورتاقلىشىشنى خالىمايۋاتىسىلەر ۋە شۇنىڭ ئۆزىدە بىز ستراتېگىيەلىك مۇداپىئە تەشەببۇسى بويىچە ئىشلار بىلەن ئورتاقلىشىش ۋەدىسىگە ئىشىنىدىغانلىغىمىزغا ئۈمۈت قىلىۋاتىسىلەر. بۇ بولسا ئۆزىگە خاس «ئىككىنچى ئامېرىكا ئىنقىلاۋى» بولغان بولار ئىدى، ئىنقىلاپلار بولسا، ئۈنچىلىك پات- پات بولمايدۇ. مەن پرېزىدېنت رېيگانغا:

كېلىڭلار رېالىستلار ۋە پراگماتىكلار بولايلى دەپ ئېيتتىم. بۇ ئىشەنچلىكرەك، چۈنكى گەپ ناھايىتى جىددىي نەرسىلەر توغرىلىق بولۇۋاتىدۇ.

ئېيتماقچى، پرېزىدېنت، تۈنۈگۈن، ستراتېگىيەلىك مۇداپىئە تەشەببۇسى بويىچە ئۆز پوزىتسىيەسىنى ئاقلاشقا ئۇرۇنۇپ، بۇ پروگراما ئۇنىڭغا ئامېرىكا ۋە ئۇنىڭ ئىتتىپاقداشلىرى سوۋېت راكېتا زەربىسىدىن دەخلىسىز قېلىشى ئۈچۈن كېرەك، دەپ بىلدۈردى. كورۇپ تۇرۇپسىزكى، ئەقىلسىزلەر توغرىلىق ئەسلىتىشلەر ئەندى بولمىدى. «سوۋېت خوۋپى» يەنە پەيدا قىلىندى.

ئاما بۇ- ئەڭ ھەقىقىي ھىيلىگەرلىك. چۈنكى بىز ئاقش بىلەن س س س ر ئېگە بولۇۋاتقان پەقەت ستراتېگىيەلىك ئەمەس، بەلكى بارلىق يادرو قۇراللىرىنى يوقىتىشنى، ئۇنىڭ ئۈستىگە قاتتىق نازارەت ئاستىدا يوقىتىشنى تەكلىپ قىلدۇق.

«ئامېرىكىنىڭ ئەركىنلىگىنى» ۋە ئۇنىڭ دوستلىرىنى سوۋېت يادرو راكېتىلىرى خوۋپىدىن خالىي قىلىش زۆرۈرىيىتى قەيەردىن پەيدا بولىدۇ،- بۇ راكېتىلار ئەندى بولمايدىغۇ؟

...شۇنداق قىلىپ، پۈتكۈل يادرو- كوسموس دەۋرى ئۈچۈن تارىخىي ئەھمىيەتلىك بولۇشى مۇمكىن بولغان قارارلارنى قوبۇل قىلىشتىن بارى- يوقى بىر ياكى ئىككى- ئۈچ قەدەم تۇرغان ھالدا، بىز بۇ قەدەمنى ياكى قەدەملەرنى تاشلىمىدۇق. دۇنياۋى تارىختا بۇرۇلۇش يۈز بەرمىدى. ئۇ مۇمكىن بولغان بولسىمۇ،- مەن بۇ توغرىلىق ئىشەنچلىك ھالدا ئېيتۋاتىمەن،- يۈز بەرمىدى.

...چەت ئەللىكلەر مەندىن ئىسلاندىيەدە، يولداشلار بۇ يەردە: سىز ئامېرىكا دېلېگاتسىيەسىنىڭ رېيكياۋىكتىكى ئۇچرىشىشتىكى مۇنداق مۇجەزىنىڭ سەۋەپلىرىنى نېمىدىن ئىبارەت دەپ بىلىسىز، دەپ سورىدى. ئۇنىڭ سۇبيېكتىۋ ۋە ئوبيېكتىۋ سەۋەپلىرى ئۇرغۇن،- لېكىن ئاساسىي نەرسە شۇنىڭدىن ئىبارەتكى، بۇ ئۇلۇق مەملىكەتنىڭ رەھبەرلىگى يادرو ۋە باشقا قۇراللار بىلەن كۈچەپ قۇراللىنىشنى بىزنېسقا، كۈچەپ قۇراللىنىش ۋاستىسىگە، ئۆزلىرىنىڭ موجۇت بولۇش مەخسىتىگە ۋە ئۆز پائالىيىتىنىڭ مەزمۇنىغا ئايلاندۇرغان ھەربىي- سانائەت كومپلېكسىغا، مونوپولىستىك گرۇپپىلارغا باغلىقتۇر.

... بۇ ئىش بىلەن ناھايىتى تولۇپ- تاشقان كۈنلەرنى قىسقىچە يەكۈنلەپ، ئۇنى شۇنداق جەملىگەن بولار ئىدىم. بولۇپ ئۆتكەن ئۇچرىشىش- ناھايىتى چوڭ ۋاقىئە. ئەھۋالغا ئارتۇقچە باھا بېرىش يۈز بەردى. سۈپەت جەھەتتىن باشقىچە ۋەزىيەت پەيدا بولدى. ھېچ كىمنىڭ بۇنىڭدىن ئىلگىرى ھەرىكەت قىلغانىدەك ھەرىكەت قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. ئۇچرىشىش پايدىلىق بولدى. ئۇ ئالغا قاراپ مۇمكىن بولغان قەدەم تاشلاشنى، ئەگەر ئاقش، ئاخىرى، رېئالىستىك پوزىتسىيەلەرگە كۆچىدىغان بولسا، باھا بېرىشلەردە خام- خىياللاردىن ۋاز كېچىدىغان بولسا، ياخشىلاشقا نىسبەتەن رېال ئالغا ئىلگىرىلەشنى تەييارلىدى.

ئۇ، بىزنى تاللاۋالغان يولنىڭ توغرا ئىكەنلىگىگە، يادرو دەۋرىدە يېڭى سەياسىي پىكىر قىلىشنىڭ زۆرۈرىيىتى ۋە كونسترۇكتىۋلىغىغا ئىشەندۈرمەكتە.

قازاقىستان ئاشلىق تەييارلاش پىلانىنى ئورۇنلىدى

جۇمھۇرىيەت دېخانلىرى، بىيىل ياخشى ھوسۇل يېتىشتۈردى. دولەت ساگلىرىغا 16،4 ميللىون توننىدىن ئوشۇق ئاشلىق قويۇلدى، بۇ پىلاندىكىدىن ئوشۇقتۇر. ئاشلىق سېتىش داۋام قىلماقتا. ئاساسىي ئوزۇق- تۈلۈك زىرائىتى،- بۇغداي 12 ميللىون تونىغا يېقىن تەييارلاندى، ئۇنىڭ 80 پروتسېنتى قاتتىق، كۈچلۈك ۋە باھالىق سورتلاردىن ئىبارەت. گۈرۈچ، ئارپا، قارا بۇغداي، سۇلۇ سېتىش ۋەزىپىلىرى ئورۇنلاندى. دان ئۈچۈن تېرىلگەن كوممۇقوناقنى، سويانى ۋە باشقا تېخنىكىلىق زىرائەتلەرنى ژىغىشتۇرۇش ئاياقلىشىۋاتىدۇ.

ئاشلىق ئېتىزلىقلىرىدا ئومىنى مۇۋاپىقىيەتلىك، قىسقا قەرەلدە ۋە ئىسراپسىز ئوتكۈزۈش ئۈچۈن پىداكارانە كۈرەش ژۈرگۈزۈلدى. ژىغىشتۇرۇش- تەييارلاش كونۋېيېرىنىڭ بارلىق قاتناشقۇچىلىرى: كومباينېيورلار، ئاۋتوموبىلچىلار، خامانلارنىڭ ۋە ئاشلىق قوبۇل قىلىش كارخانىلىرىنىڭ ئىشچى- خىزمەتچىلىرى، رېمونتچىلار ۋە باشقىلار ئىناقلىق بىلەن ئىشلىدى. بۇ كۈنلەردە مەنئىي خىزمەت، ئۇمۇمىي تاماقلىنىش ئورۇنلىرى، مەدەنىيەت خادىملىرى، دېخانلارنىڭ ئېھتىياجلىرىدىن چىقماقتا.

دولەتكە 3 ميللىون 738 مىڭ توننا ئاشلىق ساتقان قوستاناي ئوبلۇسى، 2 ميللىون 451 مىڭ توننا ئاشلىق ساتقان كوكچېتاۋ ئوبلۇسى، 2 ميللىون 332 مىڭ توننا ئاشلىق ساتقان سېلىنوگراد ئوبلۇسى، 1 ميللىون 421 مىڭ توننا ئاشلىق ساتقان شىمالىي قازاقىستان ئوبلۇسى، 866 مىڭ توننا ئاشلىق ساتقان پاۋلودار ئوبلۇسى ئېلىمىزنىڭ ئاشلىق رېسۇرسلىرىغا خېلە چوڭ ئۈلۈش قوشتى. ئاشلىق تەييارلاش پىلانلىرىنى شۇنداقلا جامبۇل، قاراغاندى، قىزىلورىدا ۋە جېزقازغان ئوبلۇسلىرىمۇ ئورۇنلىدى.

جۇمھۇرىيەت ئېگىلىكلىرى ئوزىنى ئوزۇق بىلەن تولۇق تەمىنلىدى. ئەڭ ياخشى قەرەلدە كۈزلۈك زىرائەتلەرنى تېرىشنى ژۈرگۈزدى. يەرلەرنى كەلگۈسى ژىلنىڭ ھوسۇلىغا تەييارلاشنى ئاياقلاشتۇرۇش، مال قىشلىتىشقا تەشكىللىك كىرىشىش بويىچە چارە- تەدبىرلەر ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇۋاتىدۇ.

(قازتاگ).

سۈرەتتە: ساگلار ئالتۇن دانغا تولماقتا.

قىرغىزستان يازغۇچىلىرى ئالمۇتىدا

26— ئوكتەبر كۈنى ئالمۇتا جامائەتـ
چىلىگى قازاقستاندىكى قىرغىز ئەدەبىياتى
كۈنلىرىگە فرۇنزېدىن كەلگەن يازغۇچىلارـ
نى ياخشى دوستلىرى سۈپىتىدە قارشى
ئالدى. مېھمانلار ئارىسىدا— قىرغىزستان
يازغۇچىلار ئىتتىپاقى باشقارمىسىنىڭ رەـ
ئىسى، قىرغىزستان خەلق يازغۇچىسى،
لېنىن ۋە س س س ر دولەت مۇكاپاتلىرىنىڭ
لائۇرىياتى، سوتسىيالىستىك ئەمگەك قەھرىـ
مانى چ. ت. ئايتماتوۋ، قىرغىزستاننىڭ
خەلق شائىرى س. ئېرالىيېۋ، قېرىنداش
جۇمھۇرىيەتنىڭ باشقا ئاتاقلىق پروزائىكـ
لىرى، شائىرلىرى ۋە دراماتۇرگلىرى بار.

قازاقستان يازغۇچىلار ئىتتىپاقىنىڭ بېـ
ناسى ئالدىدا مىللىي كىيىملەرنى كىيگەن
قىزلار مېھمانلارغا نان— تۇز، قىزىل گۈل
دەستىلىرىنى تەقدىم قىلدى.

ئۇچرىشىشتا سۆزگە چىققان قىرغىزـ
ستان يازغۇچىلار ئىتتىپاقى باشقارمىسىـ
نىڭ سېكرېتارى ئو. دائىكېيېۋ ۋە قازاقىسـ
تان يازغۇچىلار ئىتتىپاقى سېكرېتارى ئە.
كېكىلبايېۋ بۇ ئەدەبىيات بەيرىمىنى سوۋـ
يېت خەلقلىرى مەدەنىيەتلىرىنىڭ ئۆز ئارا
بىر— بىرىگە تەسىر يەتكۈزۈشى، ئۆزـ
ئارا بىر— بىرىنى بېيىتىشى، ئەمگەكچىلەرـ
نى ۋەتەنپەرۋەرلىك ۋە ئىنتېرناتسىونالىزىق
روھتا تەربىيىلەش، جەمئىيەتتە روھىي—
ئەخلاقىي ۋەزىيەتنى تېخىمۇ ياخشىلاش
ئىشى ئۈچۈن بولغان ئەھمىيىتىنى تەكىتـ
لىدى.

قىرغىزستان سوۋېت سوتسىيالىستىك
جۇمھۇرىيىتى ئەدەبىياتىنىڭ كۈنلىرى
قازاقستان يېرىگە پارلاق بەيرەم بىلەن
قەدەم تاشلىدى. 27— ئوكتەبر كۈنى ئاباي
نامىدىكى قازاقستان دولەت ئاكادېمىيەلىك
ئوپېرا ۋە بالېت تىياتىرىدا بۇ كۈنلەرنىڭ
ئېچىلىش مەراسىمى بولۇپ ئۆتتى.

قازاقستان يازغۇچىلار ئىتتىپاقى باشـ
قارمىسىنىڭ بىرىنچى سېكرېتارى ئو. ئو.
سۇلېيمېنوۋ قىرغىزستان ئەدەبىياتى كۈنـ
لىرىگە بېغىشلانغان تەنتەنىلىك كەچنى
كىرىشمە سۆز بىلەن ئاچتى.

مەراسىمدا سۆزگە چىققان قىرغىز دېلېـ
گاتسىيەسىنىڭ رەھبىرى، چ. ت. ئايـ
تماتوۋ، قىرغىزستان خەلق يازـ
غۇچىسى، س س س ر دولەت مۇكاپىتىنىڭ
لائۇرىياتى ت. سىدىقبېكوۋ، قىرغىزستان
س س ر خەلق شائىرى ئا. فادېيېۋ نامىدىكى
مۇكاپاتنىڭ لائۇرىياتى س. ئېرالىيېۋ قىرغىزـ
ستان ئەدەبىياتچىلىرىنىڭ قازاقستاندىكى قەـ
لەمداش دوستلىرىغا، بارلىق ئەمگەكچىلەرگە
نىسبەتەن دوستلۇق ھېسسىياتلىرىنى ئىزھار
قىلدى، ئۇلارنىڭ ئىجادىي مۇۋاپپەقىيەتـ
لىرى، پروبلېمىلىرى ۋە يېڭى پىكىرلىرى
بىلەن ئورتاقلاشتى.

لېنىن كومسومولى مۇكاپىتىنىڭ لائۇرىياـ
تى، «جالىن» ژۇرنىلىنىڭ باش رېداكتورى
م. شاخانوۋ قېرىنداش جۇمھۇرىيەتتىن
كەلگەن مېھمانلارغا سەممىمىي تەبرىك ۋە
ئەڭ ياخشى تىلەكلەر تىلەپ، سۆزگە
چىقتى.

(قازتاگ).

ئېسپەنقۇل ئىبرايېۋ

گۈزەل ئېدىم

توقتوغۇلنىڭ دولقۇنلاتقان جىرىدەك،
دومبىرىنىڭ پەدىدىكى سىرىدەك،
قىرغىز—قازاق كەڭ پېشىللىق، سېخى ئەل،
خامان تولغان توقچىلىقنىڭ زىلىدەك.
بىللە يايلاپ، بىللە تاللاپ قونۇشتۇق،
بىللە يايلاپ، بىللە تاللاپ قونۇشقان
بىر ئانىنىڭ گۈزەك ئوغلى ئوخشىغان
بۇ ئىككى ئەل ئۆتكەن يولى بەك ئۇزۇن.
بەختى كۈلۈپ پارلار گويا يۇلتۇزتاي،
بىر ئورۇندا ھايات تۇتەر تۇرغۇزماي.
ئەجدات ئىنى— قىر بۇرۇتلۇق قازاقتاي،
ئەۋلات ئىنى... قاتشا بۇرۇن قىرغىزتاي.
يولنى بىللە مۇرىدەشىپ باسىمەن،
ژۇرەك سىرىن بىر ئوزەڭگە ئاچىمەن.
دومبىرىنىڭ بىر پەردىسى سەن بولساڭ،
ئىككىنچىسى قەلىم بىلەن باسىمەن.
كېلىپسەن قازاق—قىرغىز يولى ئېسىپ،
مېھمىنىم، كۆتۈپ ئالدىم قۇچاق ئېچىپ.
ياتقاندا تىنىڭگە يەر پاتسا ئەگەر،
مامۇقتەك ئالىقىنىمنى يايىپ ئېچىپ.
ئوزەمنى مەنسەپ قوغلاپ قىينىمايمەن،
بايلىق ھەم دۇنيانى ھىچ ئىزغىمايمەن.
دەستىخان بىردە تولۇق، بىردە ئورنا،
بىراقتا راستىن ئېيتاي، جىرغا بايىمەن.
قازاقنىڭ دالاسىدەك چەكسىز ئېكەن،
قىرغىز كوللىرىدەك تۇپسىز ئېرەك،
ئىككى ئەلنىڭ قېرىنداش دەستۇرى بىلەن.
ياشىنىپ كومپوزىتىيە ئېيتقان يولىن،
دوستلۇقنىڭ ئوغىن توتار مېنىڭ قولۇم.
قەسەم قىپ قازاق دېسە سۆيگۈم كېلەر،
بىلسەڭ جان— دىلىنى مەنمۇ ئۇنىڭ.

قىرغىزچىدىن ئى. جەلىلوۋ تەرجىمىسى.

تىببىي خادىملار كېڭىشى

پانفىلوۋ رايونىنىڭ مەركىزىدە ئونكوـ
لوگىيە بويىچە كېڭەش بولدى. ئۇنىڭغا
تالدىقورغان ئوبلۇسىنىڭ بىرنەچچە رايونـ
لىرى تىببىي خادىملىرىنىڭ ۋەكىللىرى قاتـ
ناشتى.

كېڭەشتە قازاقستان س س ر سالامەتلىكـ
نى ساقلاش مىنىستىرىنىڭ باش ئونكولوگى،
ئونكولوگىيە ۋە رادىئولوگىيە ئىلمىي— نەتـ
قىقات ئىنستىتۇتىنىڭ دىرېكتورى يولداش
نو. ق. قابىيېۋ «قازاقستان س س ر دا راك
ئاغرىقىغا قارشى كۈرەشنىڭ ئاكتۇئال مەـ
سىلىلىرى»، مەزكۇر ئىنستىتۇتنىڭ راك
ئاغرىقىغا قارشى كۈرەشنى ئۇيۇشتۇرۇش
ۋە جارىي قىلىش بولۇمىنىڭ باشلىقى،
دوتسېنت ب. س. ئابدىراخمىوۋ «يېزا ئاـ
ھالىسىغا ئونكولوگىيەلىك ياردەمنى ئۇـ
يۇشتۇرۇش» دېگەن ماۋزۇدا دوكلادلار
ئوقۇدى.

كېڭەش قاتناشچىلىرى تىببىي پەنلىرىنىڭ
دوكتورى م. ئا. ئاجىتايېۋ، تىببىي پەنلەرـ
نىڭ كاندىداتلىرى ئا. خ. خامزىن، ئا. ي.
بېكبايېۋ ۋە باشقىلارنىڭ دوكلادلىرىنى
تىڭشىدى.

ت. مەشرەپوۋ.

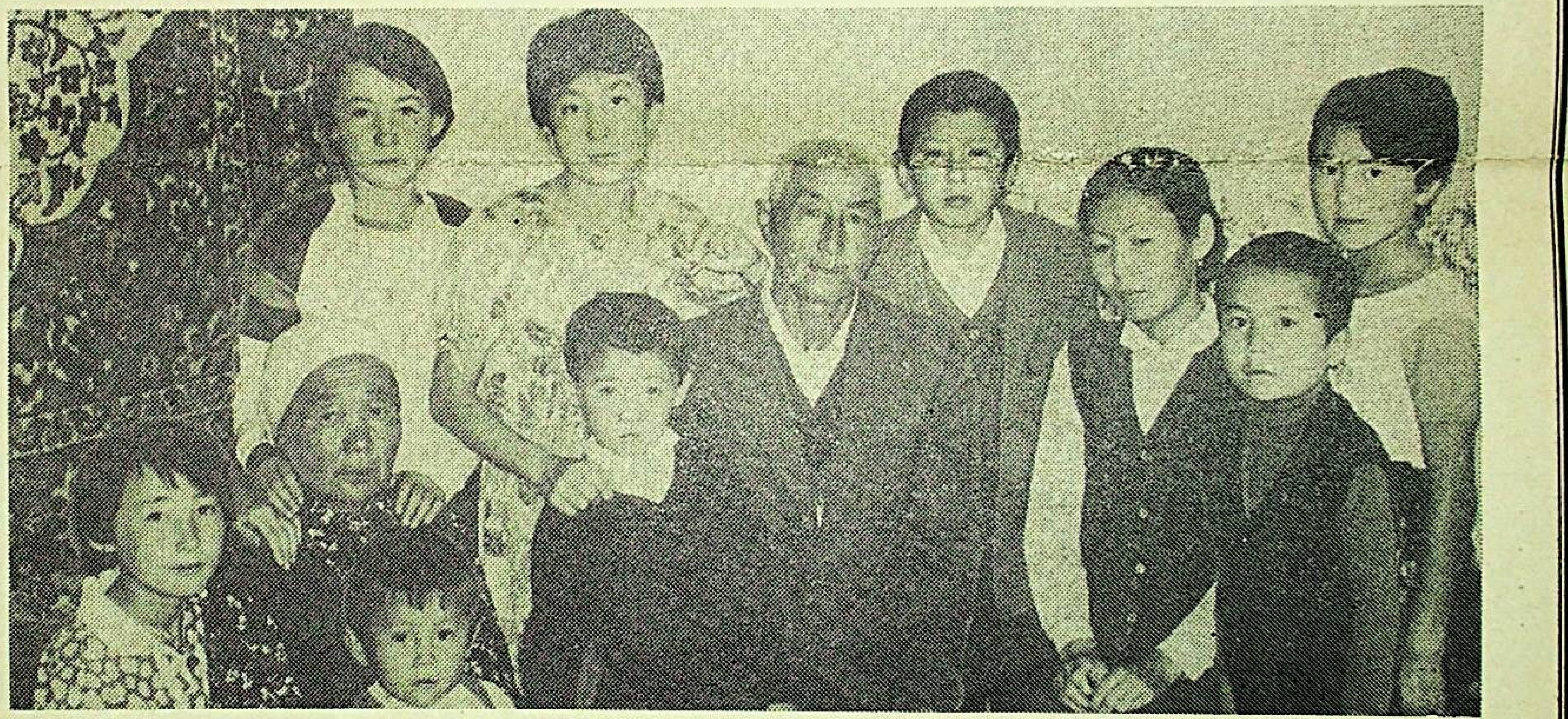

سۈرەتتە: قاجياكپەر بىلەن بوكېن باللىرى ۋە نەۋرىلىرى ئارىسىدا.

ئەستىن چىقماس دەملەر

«ئېكپېندى» يېزىسىغا بىز كۈن پېتىۋاتـ
قاندا كەلدۇق. يېڭى سېلىنغان ئاق ئۆينىڭ
دەرۋازىسى ئالدىدا بىزنى ئۆزىگە ياراشقان
بۇرۇتلىرى ئاقارغان سولەتلىك بوۋاي
كۈتۈۋالدى.

يازغۇچى قاجىغۇمار شابدان ئوغلىنى
تالاي قېتىم كورگەن بولساممۇ، ئۇنىڭ ئاـ
كىسىنى كورمىگەن ئېدىم. بوۋاينىڭ تەقىيـ
تۇرقى، چىرايى ئىنىسىگە قۇيۇپ قويغانـ
دەك ئوخشايدىغانلىقىدىن ئۇنىڭ قاجياكپەر
شابدانوۋ ئېكەنلىكىنى بىلدىم.

ئويگە كىرگەندە قاجياكپەر ئاغا «باتۇر
ئانا» مېدالىنى تاقىغان تولۇق كەلگەن ئاياـ
لىنى «باللارنىڭ ئانىسى بوكېن» دەپ توـ
نۇشتۇردى.

—ئون بىر بالا چوڭ قىلدۇق. ئۇلارنىڭ
تورتى ئوز ئالدىغا ئويلۇك— ئوچاقلىق بوـ
لۇشتى. كېيىنكى قىزىمىز چولپان شەمەيدە
پېداگوگىكا ئىنستىتۇتىنى تامام قىلدى.
گۈلمىرا قاراغاندا تىببىي ئىنستىتۇتىدا ئوـ
قۇيدۇ. بىر ئوغلىمىز سوۋېت ئارمىيەسـ
سېپىدە، قالغانلىرى ئوقۇۋاتىدۇ. نەۋرىلەرـ
مۇ بار.

بىز باللاردىن، نەۋرىلەردىن زوقلىنىپ،
يازغۇچى تاغىسىنىڭ ئىزىنى بېسىپ، خەـ
لىققە پايدىلىق ئادەملەردىن بولسۇن دەپ
تىلىگىمىزنى ئىزھار قىلدۇق.

—رەخمەت! ئېيتقانلىرىڭلار كەلسۇن. بىزـ
نىڭ ئېلىمىزدا باللارنىڭ بىلىم ئېلىشى، خاـ
لىغان كەسىپنى تاللىشى ئۈچۈن بارلىق
شارائىتلار يارىتىلغان. باللار باغچىدىن تارـ
تىپ ئالىي مەكتەپنى تامام قىلغانغا قەدەر
ھەقسىز تەلىم— تەربىيە ئالىدۇ. كىچىك
ئوغلىمىز مۇزىكىغا، كىتاپ ئوقۇشقا ھەۋەسـ
مەن. ئۇنى كېلەچەكتە يازغۇچى بولارمېكىن
دېگەن ئۈمىتىمىز بار.

كولخوز مەمۇرىيىتى بۇ كوپ باللىق،
ئەمگەكچان ئائىلىگە غەمخورلۇق قىلىپ،
كولخوز مەركىزىدە كەڭ، ئازادە ئوي سېـ
لىپ بەرگەن.

—خەلقىمىزدە «دەم غېنىمەت، دىدار غېـ
نىمەت»— دېگەن ئېسىل تەمسىل بارغۇ.
رايون مەركىزىدىن «سىزگە سالام بېرىش
ئۈچۈن ژىراقتىن قېرىنداشلىرىڭىز ئىزدەپ
كەپتۇ» دەپ خەۋەر قىلمىغاندا، «ئىنىم كېـ
لىپ قالغان ئوخشايدۇ»، دەپ ژۈرىگىم
قىنىدىن چىقىپ كېتىشكە ئازلا قالدى. يەڭـ
گەڭمۇ كوزلىرىگە ياش ئېلىپ، ھاياجانلانـ
دى،— دەپ بىزنىڭ قويغا پاتقە بېرىشىمىزـ
نى ئوتۇندى.

قاجېكېڭ يازغۇچى ئىنىسى قاجىغۇمار
شابدان ئوغلىنى كورمىگىنىگە چارەك ئەـ
سىردىن ئاشقانلىقىنى ئەسلىتىپ، بىر ۋەقەـ
نى ئېيتىپ بەردى.

—بىر ژىللىرى قاجىغۇمارنى قازا تېپىپتۇ،
دېگەن خەۋەر تارقالدى. ئۇنى بىلىدىغان
ئەل— ئاغىنىلەر كېلىپ ئۇ شۇم خەۋەرنى
بىزگە ئاڭلاتتى. ھازا تۇتتۇق. نەزىر قىلـ
دۇق. ئېغىر قايغۇغا پاتتۇق. بۇ جۇدالىق
بىزگە شۇ دەرىجىدە ئېغىر بولدىكى، ئىنىـ
مىزنىڭ باللىق دەۋرى ئوتكەن ئورجاردا
تۇرالمىدۇق. چۈنكى ئىنىمىز ژۈرگەن—تۇرـ
غان يەرلەر ئۇنى بىزگە تېخىمۇ ئەسلىتىپ،
بىزنىڭ ژۈرەك— باغرىمىزنى كويدۇرەتتى.
شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ جايدىن ھازىرقى «ئېكـ
پېندى» يېزىسىغا كوچۈپ كەلدۇق. شۇنـ
داق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئىنىمىزنىڭ ئامانلىقى
ھەققىدە خەۋەر كەلدى. «ئولگەن ئادەمنىڭ
تىرىلگەنلىگى» ھەققىدىكى خەۋەرنىڭ نە
قەدەر زور خوشاللىق ئېكەنلىگى ھەممىگە
مەلۇم.

—قاجىغۇماردىن خەت كەلگەندە مەھەللـ
مىزدىكى ژۇتنى ژىغىپ، توي قىلدۇق. شۇ
ۋاقىتتا مەرھۇم ئاتىمىز: «ئۇ تىرىك، خەلق
ئوزى قەدىرلىگەن ئوغلىنى قوللايدۇ، قوغـ
دايدۇ، سىلەر ئۇنى كورىسىلەر» دېگەن
ئېدى.

ھازىر بىز ئىنىمىزنى كورسەك، دەپ ئارـ
مان قىلىمىز. دادىمىز ئورنىدا بىزنى تەربىـ
يىلەپ ئوستەرگەن كىچىك دادىمىز قوۋانىشـ
بېكمۇ 86 يېشىدا قاجىغۇمارنى كورەلمـ
گەنلىك ئارمىنى بىلەن ھاياتتىن كوز ژۇمـ
غان ئېدى.

سوھبىتىمىز ئۇزۇن داۋام قىلدى. قاجېـ
كېڭ ئىنىسىنىڭ باللىق دەۋرىدىكى قىزىقارـ
لىق ۋاقىئەلىرىنى ئېيتىپ بەردى. مەن ئۇـ
زۇنغىچە ئۇخلالمىدىم. كوچمەن، قەـ
غېرىپ ئائىلىنىڭ ئەسكى كىگىز ئويىـ
دە قەغەز بولمىغانلىقى ئۈچۈن ژىغۋالغان
سۆڭەكلەرگە «لېنىن»، «ستالىن»، «باللـ
لىق»، «قۇرمان» قاتارلىق ئوزىگە ئەڭ
قەدىرلىك ۋە يېقىن ئادەملەرنىڭ نامىنى يېـ
زىپ، خەت ئۆگىنىشكە تەلپۈنگەن كىچىكـ
كىنە، ۋىجىك بالا كوز ئالدىمغا كەلدى.

ئەيبەن ئوماروۋ.
تالدىقورغان ئوبلۇسى.

قەلب ئىزھارى

دوستلاردىن مىننەتدارمىز

ئاۋغان خەلقى ئەزەلدىن يېقىن خوشنا سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن دوستلۇقتا، تېچلىقتا قاتار ياشاشنى ئارزۇ قىلغان. شۇ نىيەتتە 1921-يىلى ئامانۇللاخان ۋلادىمىر ئىلىچ لېنىننىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئوزىنىڭ بۇ مەخسەتتىكى كوز قارىشىنى ئىزھار قىلغاندا، لېنىن قوللاپ- قۇۋۋەتلەيدىغانلىقىنى بىلدۇرگەن. مانا شۇنىڭدىن كېيىن ئىككى مەملىكەت ئوز ئارا دوستانە خوشنىدارچىلىق ئالاقىلىرىدا بولۇپ كەلدى. ئاۋغانىستان ئاپرېل ئىنقىلاۋىدىن كېيىن سوۋېت ئىتتىپاقى بىزگە چوڭ يار- يولەك ۋە تىرەك بولۇپ، بارلىق جەھەتتىن ئوز ياردىمىنى ئايىماي، ئاۋغان خەلقىنىڭ چوڭ غەمخورچىسى بولماقتا. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ياردىمى بىلەن ئەسىرلەر بويى توسالغۇ بولۇپ ياتقان تاغلار تېشىلىپ، يوللار سېلىندى، قاتناش ياخشىلاندى. ئاۋغان خەلقى ئۇچۇن پۇتۇن ئومرىدە ئوتۇشكە مۇمكىنچىلىكى يوق بولۇپ سانالغان بەدەخشان- ئامۇر دەرياغا كورۇك سېلىندى. بارىنىغى 10 غا يېقىن كارخانا بولغان ئاۋغانىستاندا ھازىر سوۋېت ھوكۇمىتىنىڭ ياردىمى ئارقىسىدا سېلىنغان زاۋود- فابرىكىلارنىڭ سانى 200 دىن ئاشتى. شۇنىڭغا مىسال سۇپىتىدە بىر نەچچە يىلدىن بۇيان داۋاملىق ئىشلەۋاتقان نان زاۋودىنى، ماي زاۋودىنى، توقۇمىچىلىق فابرىكىسىنى، سىمونت زاۋودىنى ۋە باشقىلارنى تىلغا ئالساق ئەرزىيدۇ. بۇنىڭ نەتىجىسىدە ئاۋغانىستاندا ئىشچىلار سىنىپى بارلىققا كەلدى. خەلق تۇرۇشلۇق ئوي بىلەن تەمىنلەنمەكتە. ھازىر 80 پروتسېنتقا يېقىن ئىشچىلار زامانىۋىي ئويلەردە ياشايدۇ. ئاۋغانىستان ياشلىرى سوۋېت ئىتتىپاقىدا بىلىم ئېلىپ، مۇتەخەسسىسلىك ئېگەللىمەكتە. سوۋېت مۇتەخەسسىسلىرى ھەر ساھا بويىچە ئېلىمىزغا كېلىپ بىزگە ياردەم قولىنى سۇنماقتا. سوۋېت دوختۇرلىرى رەھبەرلىكىدە بارلىق رايونلاردا دوختۇرخانا، تۇغۇتخانىلار ئېچىلىپ، خەلق دەردىگە داۋا تاپماقتا.

ئېلىمىزدا باللار باغچىسى سېلىش تەھەرىكەت كومپلېكسلىرى سېلىش ۋە سپورت بىلەن شۇغۇللىنىش، كىتاپخانا ئىشلىرى يولغا قويۇلدى. ساۋاتسىزلىق ئاساسەن تۈگىتىلدى دېسە بولىدۇ. ئاۋغانىستاندا ئىستىقامەت قىلىدىغان ئۇيغۇر قېرىنداشلارمۇ ئوز باللىرىنىڭ پارلاق ئىستىقبالىدىن شادلانماقتا…

سوۋېت ئارمىيە جەڭچىلىرى تاغ-ئوڭكۇرلەرگە يوشۇرۇنۇپ ئالغان ئەكسىل - ئىنقىلاپچى باندىلارنىڭ ھوجۇملىرىدىن خەلقىمىزنى قوغداش يولىدا ئەزىز ۋەتىنىدىن، سويۇملۇك ئاتا- ئانا، قېرىنداشلىرىدىن ئايرىلىپ ياشىدى. بۇ يولدا ئىسسىق قېنىنى توكۇپ، جانلىرىدىن ئايرىلدى، مەجرۇھ بولدى. بىر بالىنى 18-20 ياشقا كەلتۇرۇش ئانىلار ئۇچۇن ئوڭاي ئەمەس. بولۇپمۇ سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئىنسان ئىنتايىن قەدىرلىنىدۇ. مانا شۇنداق ئەزىز جانلار دوستلۇق ئۇچۇن شىرىن جانلىرىنىمۇ ئايىمىدى. بۇ بىزگە ئىنتايىن تەسىر قىلىدۇ.

بىز سوۋېت رەھبىرى يولداش مېخائىل سېرگېيېۋىچ گورباچېۋنىڭ ۋلادىۋوستوكتا سوزلىگەن سوزىدە ئاۋغانىستاندىكى سوۋېت ئارمىيەسىنىڭ بىر قىسمىنى ئېلىپ كېتىدىغانلىقىنى ئاڭلىدۇق. بىز بۇ كۇنلەردە بۇ دوس ئارمىيەنىڭ جەڭچىلىرىنى چوڭقۇر ئېھتىرام، مىننەتدارلىق ۋە چەكسىز ھورمەت سېزىملىرى ئىچىدە ئۇزىتىۋاتىمىز.

بىز ئېزىلگەن ئاۋغان خەلقى سوۋېت ھوكۇمىتى ۋە سوۋېت خەلقىدىن ئىنتايىن مىننەتدارمىز.

رۇقىيە خانىم.
ئاۋغانىستان.

ئوپېرا تېاترىنىڭ بېرلىندىكى ئويۇنلىرىنى كورۇشكە كەلگەن ۋەتەنداشلىرىمىزنىڭ بىر گرۇپپىسى.

سەنئەت ئەلچىسى

قازاقستان ئوپېرىسىنىڭ بېرلىن سەپىرى

گېزىتىمىزنىڭ ئالدىنقى سانلىرىدا قازاق دولەت ئوپېرا ۋە بالېت تېاترىنىڭ خەلق ئارا فېستىۋالىغا قاتنىشىش ئۇچۇن بېرلىنغا سەپەر قىلىدىغانلىقى توغرىلىق يېزىلغان ئېدى. شۇ خەۋەردە ئېيتىلغاندەك ئوپېرا تېاترى 25-سېنتەبىردىن 8-ئوكتەبىرگىچە گېرمانىيە دېموكراتىك جۇمھۇرىيىتىدە بولۇپ قايتتى.

تېاتر بۇ سەپىرىدە بېرلىندە، درېزدېن ۋە لېيپسىگتە «ئاباي»، «بىر جان سارا»، «يېۋگېنىي ئونېگىن» ئوپېرالىرىنى بىر نەچچە قېتىم كورسەتتى. بېرلىندە قازاق ئارتىستلىرى ئىككى قېتىم كونسېرت قويدى.

نېمىس دوستلارنىڭ سەھنىسىدە ئوپېرا تېاترىنىڭ 300 ئارتىسى ئوز سەنئىتىنى نامايىش قىلدى. «ئاباي» ئوپېرىسى قويۇلغاندا باش رولنى س س س ر خەلق ئارتىسى ئېرمېك سېركېبايېۋ، قازاقستان س س ر خەلق ئارتىسى مۇرات مۇسابايېۋ، قازاقستان س س ر نىڭ خىزمەت كورسەتكەن ئارتىسى خافىز ئېسىموۋلار نوۋەت بىلەن ئورۇنلىدى. ئابايىنىڭ سويۇملۇك شاگىرتى، پاجىئەلىك شارائىتتا ۋاپات بولغان ياش ئايدار رولىنى ئەلىبېك دىنىشېۋ، ئارىمان قاراژىگىتوۋ، ئايدارنىڭ يېڭى قوشۇلغان يارى ئاژار رولىنى ھەر قېتىم س س س ر خەلق ئارتىسى روزا جامانوۋا ئوينىدى. ئەندى «بىر جان-سارا» ئوپېرىسىدا بىر جان پارتىيەسىنى ياش ناخشىچىلار كېنجېغالىي مىرژىقبايېۋ بىلەن سۇلتان بايسۇلتانوۋ، سارا پارتىيەسىنى ئالما ئوسپانوۋا بىلەن نۇرجامال ئۇسېنبايېۋا ئورۇنلىدى.

قازاق ئارتىستلىرىنىڭ سەنئىتى نېمىس تاماشىبىنلىرى تەرىپىدىن قىزغىن قارشى ئېلىندى. زالغا لىق تولۇپ ئولتۇرغان كىشىلەر ئالقىشلار ياغدۇراتتى.

نېمىس سەنئەت ئەرباپلىرى، گېزىت، رادىو رېداكسىيەلىرى بىر ھەپتە مابەينىدە بىزنىڭ سپېكتاكللىرىمىزنى، ئارتىستلىرىمىزنىڭ ماھارىتىنى ماختاپ خەۋەرلەرنى بېرىپ تۇردى.

«نويېس سايت»، «نويېس دويىدلاند» گېزىتلىرىدە بېسىلغان تېاتر، مۇزىكا تەنقىتچىلىرىنىڭ ماقالىلىرىدا مۇنداق پىكىر- ئىنكاسلار ئېيتىلدى:

-قازاقستان ئوپېرا سەنئىتى يېۋروپا ئەللىرى سەنئىتى بىلەن سېلىشتۇرغاندا ياش بولسىمۇ، قاتارغا قوشۇلۇپ، يېتىلىپ قالغان ئېكەن. قازاق كومپوزىتورلىرى مەشھۇر رۇس كومپوزىتورلىرىنىڭ ئوپېرىلىرىدىن ئۇلگە ئېلىپ، مىللىي مۇزىكا بايلىقىدىن پايدىلىنىپ، ئىنتايىن قىزىقارلىق ئەسەرلەر يارىتىپتۇ.

-«ئاباي» چوڭقۇر ئوي- پىكىرلىك، مەزمۇنغا باي ئوپېرا بولسا، «بىر جان- سارا» قازاق خەلقىنىڭ ئەجايىپ ناخشىلىرى ئاساسىدا يارىتىلىپتۇ. بۇ تاماشىبىننى ناخشا قانتىغا ئېلىپ، ئەگەشتۇرۇپ كېتىدۇ. تېاترنىڭ خورى، ئۇسسۇلچىلار گرۇپپىسى، ئوركېستر ھەقىقەتەن يېتۇك كوللېكتىۋلار ئېكەن.

تاماشىبىنلار تېاترنىڭ باش رېژىسسيورى ب. دوسىمجانوۋنىڭ، باش دېرىژيورى ت. ئابدراشېۋنىڭ خىزمىتىدىن مەمنۇن ئېكەنلىكىنى ئىزھار قىلدى. ئې. سېركېبايېۋ، ر. جامانوۋا، م. مۇسابايېۋ، خ. ئېسىموۋ، ئە. دىنىشېۋ، ك. مىرژىقبايېۋ كۇچلۇك، يېقىملىق، ژۇرەكنى تەۋرىتىدىغان ئاۋازغا ئېگە ئارتىستلار ئېكەن. خۇددى ياخشى ئاۋازى بار ئارتىستلارنى تېرىۋېلىپ، بىزنى قىزىقتۇرغاندەك بولدى.

-بىز كورگەن سپېكتاكللارنىڭ ھەر ئىككىسىدە ئالاھىدە گوزەللىك بېرىپ، تەسىرلەندۈرگىنى ئۇسسۇل سەھنىلىرى بولدى. ئۇسسۇللارنىڭ مۇزىكىسىمۇ، ئورۇنلىنىشىمۇ ئەجايىپ. قوش نېتەك كوينەك، ھەر خىل كەمزۇل كىيگەن، سەرۋى قامەت قىزلار چىقىپ كەلگەندە شاتلىققا بولەندۇق.

-قازاق ئوپېرىلىرىنىڭ يەنە بىر مۇۋاپپەقىيىتى ئۇلاردا خەلق تۇرمۇشىنىڭ ئالاھىدىلىكلىرى، ئورپى- ئادەت ئەنئەنىلىرى ناھايىتى ئورۇنلۇق پايدىلىنىلغان. كىگىز ئوينىڭ باسلىشى، كىيىم ئۇلگىلىرىنىڭ ئوزگىچىلىكلىرى بىز بۇرۇن ھېچ قانداق سپېكتاكلدا كورمىگەن يېڭىلىقلار بولدى.

چوڭ كونسېرت بېرىلگەندە ئۇنىڭغا ئوپېرىغا قاتناشمىغان بىبىگۇل تولېگېنوۋاغا ئوخشاش ناخشىچىلار قاتنىشىپ، تاماشىبىنلارغا باشقىچە، ئالاھىدە تەسىرات قالدۇردى. كونسېرتقا تېاترنىڭ خور، ئوركېستر، بالېت گرۇپپىلىرى، يېتەكچى ناخشىچى، ئۇسسۇلچىلار تولۇق قاتنىشىپ چوڭ ھورمەت- ئېھتىرامغا سازاۋەر بولدى. بولۇپمۇ ئۇسسۇلچى راۋشان بايسېيتوۋا، شورا ئومبېتالىيېۋ، خورلان خالىلانبېكوۋالار تاماشىبىنلارغا ناھايىتى ياقتى. بۇنىڭدىنمۇ قازاق خەلقىنىڭ كوپلىگەن ناخشىلىرى، رۇس ۋە يېۋروپا ئەللىرىنىڭ تاللانغان ئەسەرلىرى ماھىرانە ئىجرا قىلىندى. كېيىنكى كۇنى ئەلىبېك دىنىشېۋنىڭ يەككە كونسېرتى بولۇپ ئوتتى. ئۇ نېمىس، رۇس كلاسسىكلىرىنىڭ ئەسەرلىرىنى ئورۇنلىدى. قازاقلارنىڭ «ئالقوڭىر» ناخشىسىنى ئېيتىپ بەردى.

سپېكتاكللار ۋە كونسېرتلارغا غەربىي بېرلىن، ميۇنخېن، گامبۇرگ شەھەرلىرىدە ياشايدىغان ۋەتەنداشلار كېلىپ قاتناشتى. ئۇلار سەھنىدە قازاقلارنىڭ قېدىمىي تۇرمۇش ئۇلگىلىرىنى، ئەجايىپ ناخشا، ئۇسسۇللىرىنى كورۇپ، ئاڭلاپ پەيزى ئالدى. سپېكتاكلدىن كېيىن «ۋەتەن» جەمىيىتىنىڭ ئوزلىرىگە يوللىغان سوغا- سالاملىرىنى قوبۇل قىلىپ ئالدى. ئارتىستلار بىلەن يېقىن ئارىلىشىپ، سوھبەتلىشىپ، ژۇت يېڭىلىقلىرى بىلەن تونۇشتى. تېاترنىڭ دىرېكتورى، كورنەكلىك كومپوزىتور ب. جۇمانىيازوۋ قازاق ئوپېرىسى توغرىسىدا سوزلەپ بەردى.

قازاق ئوپېرىسىنىڭ گېرمانىيە دېموكراتىك جۇمھۇرىيىتىگە سەپىرى ئىككى مەملىكەت ئوتتۇرىسىدىكى مەدەنىي ئالاقىلارنى مۇستەھكەملەشكە قوشۇلغان ھەسسە بولدى.

مۇسا دىنىشېۋ.

ئۇيغۇر تىياترىنىڭ يېڭى مەۋسۇمى

بېيىل 12- ئوكتەبىر كۈنى «ھورمەت بەلگۈسى» ئوردېنلىق جۇمھۇرىيەتلىك دۆلەت ئۇيغۇر مۇزىكىلىق كومېدىيە تىياترى ج. ئاسىموۋ ۋە ئا. سادىروۋنىڭ «ئانارخان» سپېكتاكلى بىلەن ئۆزىنىڭ 53-مەۋسۇمىنى باشلىدى. شۇ مۇناسىۋەت بىلەن ژۇرنالىست ئىلاخۇن جەلىلوۋ تىياتىر دىرېكتورىنىڭ ئورۇنباسارى ئۇربۇۋىي سابىروۋاغا يولۇقتى. ئۇ تۆۋەندىكىلەرنى ئېيتىپ بەردى:

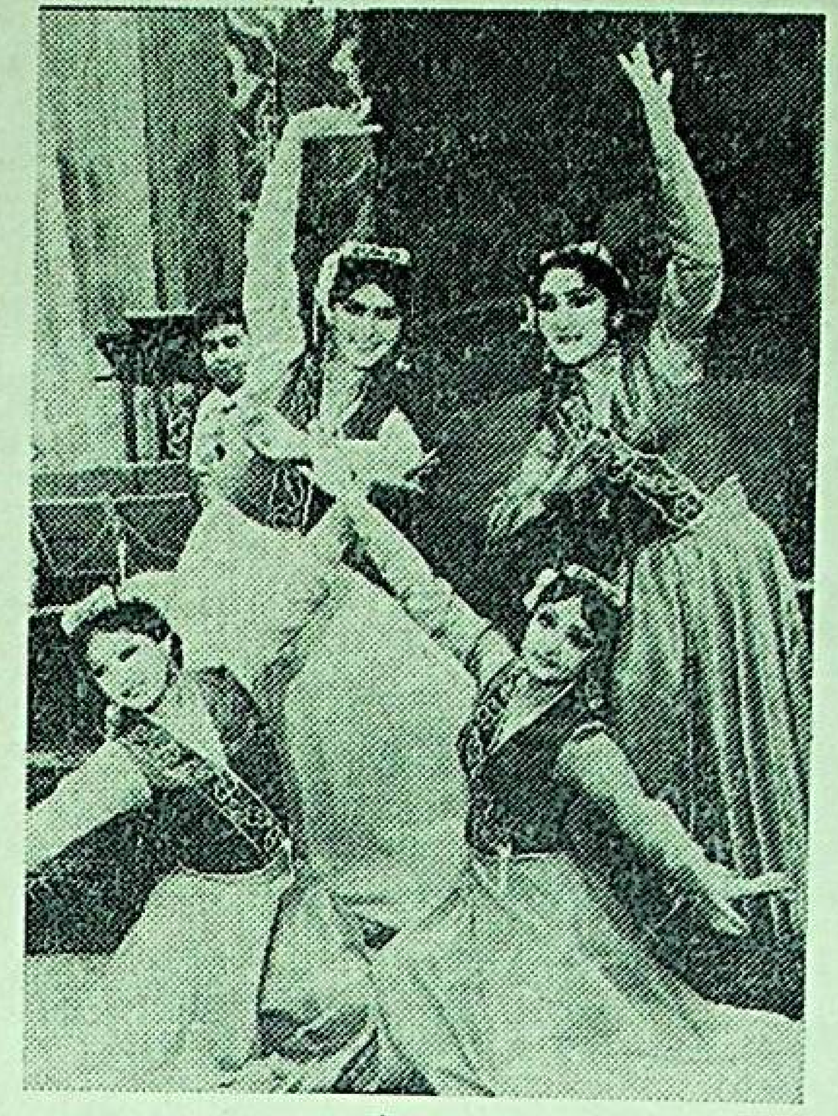

«ناۋا» ئانسامبلىنىڭ ئۇسسۇلچىلىرى.

—بېيىلقى رېپېرتۇئارىمىزدا كەڭ، باي مەزمۇنلۇق سپېكتاكىل، كونسېرت پروگراممىلىرى بىلەن بىللە تاماشىبىنلارغا، بولۇپمۇ ياشلارغا ئېستېتىكىلىق تەربىيە بېرىشنى، ئۇلاردا سەنئەتكە بولغان ئىشتىياقنى، قىزىقىشنى ئۇلغايتىش مەخسىتىدە ھەر خىل ماۋزۇلاردا ئىجادىيلىق كەچلەر، ئۇچرىشىشلار ئۇيۇشتۇرۇشنى پىلانلاۋاتىمىز. مەسىلەن شېئىرىيەت كېچىدە پېشقەدەم شائىرلار ئىز ئىجادىيىتى، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىمىزنىڭ تەرەققىيات يوللىرى ۋە كەلگۈسىدىكى ۋەزىپىلىرى توغرىلىق پىكىر ئۆرگۈزۈپ، يېڭى ئەسەرلەرنى ئوقۇيدۇ.

قازاقىستان س س ر خەلق ئارتىسى روشەنگۈل ئىلاخۇنوۋا بىلەن ئۇچرىشىش، قازاقىستان س س ر خەلق ئارتىسى ئورۇبۇۋىي مەمەتوۋانىڭ ئىجادىيىتىگە بېغىشلانغان كەچلەر ئوتكۈزىمىز. مەزكۇر كەچلەردە ۋىكتورىنا، دىسكوتېكا ۋە باشقا قىزىقارلىق ئويۇنلارنى ئويۇشتۇرۇشنى كۆزلەۋاتىمىز.

بىز تەييارلاۋاتقان بالېت كېچىسى، قازاقىستان كومپوزىتورلىرىنىڭ خورغا بېغىشلانغان ئەسەرلىرىنى ئورۇنلاش كېچىسى تاماشىبىننىڭ كۆڭلىدىن چىقىدۇ دەپ ئويلايمىز.

بېيىلقى مەۋسۇمگە كوپچىلىكنىڭ ئالقىشىغا سازاۋەر بولۇۋاتقان «ناۋا» فولكلورلۇق ئانسامبىل كوپ ئىجادىي تەييارلىقلار بىلەن كەلدى. ئاتاپ ئېيتقاندا، ئانسامبىل ۋە مۇقاملار كېچى، ۋە سوۋېت خەلقلىرىنىڭ ئىنتېرناتسىئونالىق دوستلۇقىغا بېغىشلانغان «شەرق سادالىرى» كونسېرت پروگراممىلىرىنى تەييارلىدى. ئانسامبىل كوللېكتىۋى مۇقاملارنى، خەلق ناخشىلىرىنى ئوركېسترغا ماسلاشتۇرۇپ ئىشلەپ چىقىش بىلەن بىللە، كومپوزىتورلارنىڭ ناخشىلىرىنى، ئۇسسۇل سىيۇتىلارنى ئۆزلەشتۈردى. ئۆز رېپېرتۇئارىنى ھەمىشەم يېڭىلاپ، دايىم ئىزدىنىش، ئەل كۆڭلىدىن چىقىش يولىدا ئەمگەك قىلىۋاتقان كوللېكتىۋ ئۆز ماھارىتىنى بارغانسىرى ئاشۇرۇۋاتىدۇ.

ياشلىرىمىزنىڭ سۆيۈملۈك ئانسامبلى «ياشلىق» كوللېكتىۋىمۇ ئۆز رېپېرتۇئارىنى زامانىۋى ئەسەرلەر بىلەن بېيىتىشقا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلۈپ، ئىجراچىلىق ماھارىتىنى تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈپ كېلىۋاتىدۇ.

ئانسامبلغا ھەر يىلى تالانتلىق ياشلار كېلىپ قوشۇلۇۋاتىدۇ. بۇ ئانسامبلدا تەربىيىلىنىپ، ئۇسۇپ يېتىلگەن ئارتىستلار ھازىر باشقا ئانسامبللاردا، شۇنداقلا سپېكتاكللاردا يېتەكچى ئارتىستلار قاتارىدا ئىشلەۋاتىدۇ. بېيىل بۇ ئانسامبل كوللېكتىۋىمۇ ئۆز رېپېرتۇئارىنى خەلق كلاسسىك ئەسەرلىرى بىلەن تولۇقلاشقا، شۇنداقلا زامانىۋى كومپوزىتورلارنىڭ يېڭى ئەسەرلىرىنى ئۆگىنىشكە كىرىشتى.

ئۆتكەن يىلى ئېستراداـ سىمفونىيەلىك ئوركېستىر قۇرۇلغان ئىدى. خەلق مىللىي چالغۇ ئەسۋاپلىرى ۋە ئېسترادىلىق ئەسۋاپلىرىدىن تەركىب تاپقان بۇ ئوركېستىر ئاساسەن زامانىۋى ئەسەرلەرنى ئورۇنلايدۇ. بۇ ئوركېستىرنىڭ كېلەچىگىدىن چوڭ ئۈمۈت كۈتىمىز. ھازىر ناخشىچىلار قاتارىنى ئالىي بىلىملىك بىر توپ ياشلار تولۇقتۇردى. س. مەشرەپوۋا، ج. ئەمەتوۋا، پ. داۋۇتوۋ، س. مەنسۇروۋ ئوخشاش ياش ناخشىچىلار ئۆزلىرى قاتناشقان دەسلەپكى كونسېرتلاردىن باشلاپلا، يېقىملىق ئاۋازى، يۇقىرى ئىجراچىلىق ماھارىتى ئارقىلىق تاماشىبىنلارنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا سازاۋەر بولالىدى. كېلەچەكتە ياش ناخشىچىلارغا سەنئىتىمىزنىڭ دۇردانىلىرى بولغان كلاسسىك ئەسەرلىرىمىز مۇقاملارنى ئۆگىتىشنى كۆزلەۋاتىمىز. ئويلايمىزكى، ياش ئارتىستلار پېشقەدەملەرنىڭ، سەنئىتىمىزنىڭ مۇناسىپ ۋارىسلىرى بولالايدۇ.

بېيىلقى مەۋسۇمدە دراملىق ئەسەرلىرىمىزمۇ ھايات، دەۋر تەلىۋىگە جاۋاپ بېرەلەيدىغانلىقى، تاماشىبىننىڭ ئالاھىدىلىكىنى ھېساپقا ئالغان ھالدا تاللاۋېلىندى. ئىلگىرىدىن قويۇلۇپ كېلىۋاتقانلارغا قوشۇمچە ئۆزبەك، ئەزەربەيجان، تاتار دراماتۇرگلىرىنىڭ بىر نەچچە ئەسەرىنى تەرجىمە قىلدۇق. ئۇلار، ئاساسەن زامانىۋى ماۋزۇغا بېغىشلانغان ئەسەرلەردۇر.

تىياترنىڭ ئۇيغۇر كومپوزىتورلىرى بىلەن ئىجادىي مۇناسىۋەتلىرىنى ياخشى يولغا قويۇشى ئىجابىي نەتىجىلەرنى بېرىۋاتىدۇ. ق. غوجامياروۋ، ئى. مەسىموۋ، ئى. ئىسايېۋ، س. كېبىروۋا، ش. شايمەردانوۋا، ئا. توقايېۋ كەبى پېشقەدەم كومپوزىتورلار، م. ئەخمەدىيېۋ، ز. سېتەكوۋ ئوخشاش ياش كومپوزىتورلىرىمىز ئۇيغۇر شائىرلىرى بىلەن بىرلىكتە رېپېرتۇئارىمىزنى زامانىۋى ۋوكاللىق ئەسەرلەر بىلەن بېيىتىشتا بىزگە يېقىندىن ياردەم كۆرسىتىۋاتىدۇ.

ئۇمۇمەن تىياتىر كوللېكتىۋى يېڭى مەۋسۇمگە ھەر تەرەپلىمە چوڭ ئىجادىي تەييارلىق بىلەن كەلدى. قولدا بار مۇمكىنچىلىكلەردىن تولۇق پايدىلىنىپ، تىياترنىڭ ئىجادىي كوللېكتىۋى خەلققە ئېستېتىكىلىق تەربىيە بېرىش يولىدا بار كۈچ- قۇۋۋىتىنى، ماھارىتىنى ۋە قابىلىيىتىنى سەرىپ قىلىپ ئىشلەيدۇ.

تىياتىر ئارتىسى سۇلتان ئىسرائىلوۋ بىلەن ماھگۇل توختاخۇنوۋا.

سېيىتجان ئارمۇللايېۋ

قۇشلار نىداسى

(باللادا)

خەنجەردەك تىك تۇرار ئېگىز ھاڭ تاشلار،
بەئەينى ئۇ مۇز قالپاق كىيگەن باھادىر.
رەڭمۇ- رەڭ ئېچىلغان گۈللەر باغرىدا،
قۇشلىرى سايراشقان غەزەلخان- ماھىر.
ئەزەلدىن بۇ يەرلەر قۇشلار ماكانى،
تەبەت ئەركىسى كەكلىك بىلەن چىل.
قىرانلار قانىتىن قاقسا قىيادىن،
ئۇتىلار پۈررىدە ئۇچىدۇ ئەپچىل.
ئاۋازى مىڭ خىلۇ، سايرىشى خۇش- خوي،
ئورمانلار چايقىلار قۇشلار سازىغا.
ئۇ ئېچلىق كۈيچىسى، گۈللەر ئاشىقى،
بارچە جان مەھلىيا قۇش ئاۋازىغا...

* * *

بىر مەرگەن ئوق ئاتتى چەللەپ ئۇڭغا،
تاغ ئىچى جاراڭلاپ كەتتى دەھشەتتىن.
پۇلاڭلاپ چۈشتى قۇش تۇپسىز گۈم غارغا،
رەڭ ئېلىپ ئاخىرقى ئوچكەن شەپەقتىن.
ئۇگدىن سەل ئېرى ئۇ قۇشنىڭ جۈپى،
بەك ئەنسىز چىرىلداپ ئورلىدى كوككە.
ئەشۇ پەيت چېقىلغان چۈشكەندەك گويا،
«گۈپ!» قىلىپ قايتىدىن بېسىلدى تەپكە.
ئوق چالا تەككەندى بېگۇنا قۇشقا،
چاكىلداپ ئۇچىغا ئۇردى ئوزىنى.
يار بەرمەي مىلتىقىن بەتلەپ ئېتىشقا،
شۇ زامان ئۇلگۈردى چوقۇپ كوزىنى.
تۇيۇقسىز قومۇرلۇپ پۇت ئاستىدىن تاش،
غۇلىدى تىك غاردىن مىلتىقى بىلەن.
ئاداققى بىر سورۇن ئەنسىز سادادا،
دومىلىدى ئۇ قىساس قىلغىنى بىلەن.
گومۇرلۇپ تاش بوران ئاقماقتا تۇۋەن،
تاغ ئىچى جاراڭلاپ، سىلكىنىپ كەتتى.
ھوكۇرگەن بىر ئاۋاز شۇركەندۇرۇپ تەن،
تۇپسىز غار ئاستىغا ئۇ سىڭىپ كەتتى...

* * *

قۇش ياتار قىپ- قىزىل قانغا بويۇلۇپ،
چاتقاللىق بوپ قالدى ئۇنىڭ مازارى.
دېگەندەك ئۇ تاشقا غەمكىن باش قويۇپ،
«ئېيتقىنا بۇ ماڭا كىمنىڭ ئازاۋى؟!
بىر تۇتام پەي باسقان ژۇمران كوكسۇمگە،
ئوق ئاتقان بۇ قايسى قاتىلنىڭ ئىشى.
ئاھ، ئالەم كورۇنەر بەك تار كوزۇمگە،
تۇتماسمۇ قاتىلنى ئاھۇ كوز يېشى!
تېنىمدە بىر مىسقال ئەجەل- قوغۇشۇن،
قۇتۇلدۇم دۇنيانىڭ غەم- تەشۋىشىدىن.
ئۇگامدا تورت بالام بولمىغان ئۇچۇم،
نە ھالەت كەچمەكچى ئۇلار بېشىدىن!..».
چوققىسى كۇمۇچ قار ئېگىز ھاڭ تاشلار،
مۇڭلىنىپ بۇ ئىشقا شاھىت بوپ قالدى.
قېيىنلار ياش قىلىپ ياپراقلىرىنى،
ئەپسۇسكى، كۈز كەلمەي قېقشىپ قالدى.
ئېرەڭسىز تەبەت تەشۋىشلىرىدىن،
ئوچى سايدا ژۇمۇلاپ ياتار يەر چىشلەپ.
قۇلاقتا ئاڭلىنار قۇشنىڭ نىداسى،
بېشىنى كوتەرمەك بولىدۇ ھە دەپ.
چاتقاللار ئىچىدە بەك ئەنسىز سايراپ،
ياردار قۇش كېلىدۇ قانىتىن سورەپ.
جۇپۇمنى ئاداققى رەت كورۇۋالاي
دەپ،
پەللىگە ئالدىرار ھالسىز قانسىراپ.
«ھەي، پەلەك ئۇزدۇڭغۇ ۋىسال ژىپىنى،
ئېيتقىنا شۇنچىلا نە گۇنايىم بار؟
بىر پاي ئوق بولدىغۇ يارىنىڭ كېپىنى،
كەڭ ئالەم بىز ئۇچۇن بولغىنىمۇ تار!
ئېيتقىنا رەھىمسىز، ئەپسخور ئادەم،
شۇنچىلا ۋەخشى سەن نېم قىلدىم ساڭا.
قانىتىم قايرىلسا مەيلىدى، لېكىن،
جۇپۇمدىن ئايرىلىش تەس بولدى ماڭا.
يەتمەمدۇ سەن ئۇچۇن دۇنيا تەشۋىشى،
ئانا يەر كوكسىگە قادالغان ئوقلار.
قاقاقلاپ كۇلمەكتە قانخۇمار ۋەھشى،
شۇ ئوقنى ياسىغان قاتىل بۇزۇقلار.
قولىدا كويمەكتە بىر تال سەرەڭگە،
ئۇنىڭدىن چېچىلار ئەجەل شولىسى.
يېقىنلاپ كېلەر ئۇ ئاداققى چەككە،
بەتلەكلىك نېيترون، ئاتوم بومبىسى.
كورگىن ئۇ قۇياشنى كوكنى يورۇتقان،
سورىساڭ ھەممىگە ئۇ گۇۋا بولار.
زېمىننىڭ باغرى قان ئاھـ زارى تولا،
شۇ سەۋەپ قىپ- قىزىل قان رەڭ
ئۇپۇقلار...».

* * *

قۇش ياتار تاشلارغا كوكسىنى تېگىپ،
تۇمشىغى بويالغان لالە رەڭ قانغا.
ئەجەۋا، ياۋۇزلار ئەپسى تۇپەيلى،
موشتۇمدەك قۇشلار ھەم ياتماس جاھانغا.
چىكىلداپ ئاھ ئۇرۇپ كەلدى ئاتىۋان،
ئانا قۇش ياتىدۇ ئولگەن بىچارە.
ياپتى ئۇ جۇپىگە سۇنغان قانىتىن،
شۇم ئەجەل دىلىنى قىلدى مىڭ پارە!..

* * *

چاتقاللار ئىچىدە ژۇمۇلاپ ئوچى،
ياتىدۇ تاشلارنى قۇچاغلاپ جانسىز.
مىلتىققا ئىشەش قىپ ئېتىلغان ئوقتەك،
ھاياتتىن ئەشۇنداق كەتتى ئۇ نامسىز.
جىرالار ئىچىنى تۇمان قاپلىدى،
بىر سورۇن تۇس ئالدى ياتتۇ قىيالار.
قارغايلار ماتەملىك تۇرار تىزىلىپ،
شۇمشەرەپ تىترەر ھالسىز گىيالار.
تاغ ئارا شۇۋىرلاپ سوغ شامال چىقار،
قارا تۇن پەردىسى ياپار دەھشەتنى.
قۇياش ھەم ئالدىراپ قىنىغا پاتار،
ئاداققى نۇرىغا كومۇپ جەسەتنى!

تەھرىر ھەيئىتى

بىزنىڭ ئادرېس: 480100. س س س ر، ئالمۇتا شەھرى، پرولېتار كوچىسى 80. تېلېفونلار: 55- 19- 61، 53- 18- 61، 13- 02- 61. ئىندېكس 72877
Бизниң адрес: 480100. СССР, Алма-Ата, ул. Пролетарская 80, Казахское общество «Отан» (Редакция газеты «Биздин Ватан»). Индекс 72877.